

[lekarskiej odpowiedzialności \(odc. 2\)](#)

Medycyna w słowach i obrazach U źródeł lekarskiej odpowiedzialności (odc. 2)

Pierwsze kodeksy etyki

W XVIII w. zaostrzyła się rywalizacja pomiędzy medykami i znachorami. W związku z tym zaczęły powstawać reprezentacje zawodowe lekarzy, których zadaniem była przede wszystkim obrona własnych interesów, ale także nadzór i kontrola nad przestrzeganiem zasad deontologii i etyki lekarskiej. Przyjmuje się, iż najstarszy kodeks etyki lekarskiej pt. „Medical Jurisprudence” powstał w Anglii, a jego autorem był lekarz, intelektualista i humanista - Tomasz Percival. Pierwsza wersja kodeksu ukazała się w 1794 r., a wersja rozszerzona, zatytułowana „Medical Ethics or, a Code of Institutes and Precepts Adapted to the Professional Conduct of Physicians and Surgeons” – w 1803 r. Kolejnym kodeksem był kodeks Amerykańskiego Towarzystwa Lekarskiego „Code of Ethics” z 1847 r., zakazujący m.in. krytyki lekarza wcześniej leczącego danego pacjenta.

Odpowiedzialność lekarzy w I Rzeczypospolitej

W XV w. lekarzom w Polsce znany był polski tekst przysięgi Hippokratesa, przeznaczony dla licencjatów medycyny, ubiegających się na Akademii Krakowskiej o stopień doktora. Nakazy etyczne dla adeptów sztuki lekarskiej zawierał także, pochodzący z 1433 r., statut tej uczelni. W 1519 r. Zygmunt I Stary (1467-1548) wydał natomiast rozporządzenie „O niedoskonałych lekarzach”, przewidujące surowe kary za pomyłki lekarskie. Za czasów Zygmunta III (1587-1632), w różnych miastach powstawały też tzw. Collegia, którym powierzano nadzór nad wykonywaniem zawodów obejmujących ochronę zdrowia. A jednak trudno mówić już o pełnej odpowiedzialności lekarzy za tzw. błędy lekarskie, gdyż w ówczesnych czasach poziom medycyny był niewystarczający, aby w sposób niebudzący wątpliwości ustalić, czy śmierć lub utrata zdrowia przez pacjenta rzeczywiście były spowodowane niewiedzą, lekkomyślnością lub niedbalstwem lekarza, czy jednak innymi okolicznościami.

Zabory – regulacje zawodowe

Gdy I Rzeczpospolitą wymazano z map świata, lekarze polscy dostali się pod systemy prawne poszczególnych państw zaborczych. I tak np. w zaborze pruskim każda prowincja posiadała Collegium Medicum, które m. in. sprawowało nadzór nad wykonywaniem zawodu lekarza. Tutaj też powstały w 1887 r. pierwsze izby lekarskie: poznańska, zachodnio - pomorska, wschodnio -pomorska i śląska. W grudniu 1891 r. parlament

austriacki przyjął natomiast ustawę o utworzeniu Zachodnio - Galicyjskiej Izby Lekarskiej z siedzibą w Krakowie i Wschodnio - Galicyjskiej IL z siedzibą we Lwowie oraz językiem polskim jako językiem urzędowym.

W XIX w. jednak coraz większą rolę, z biegiem czasu, zaczęły odgrywać też powstające na ziemiach polskich towarzystwa lekarskie. Pierwszym było utworzone w 1805 r. Towarzystwo Lekarskie Wileńskie, w którego statucie sformułowano ważny cel – stanie na straży zasad obowiązujących w medycynie. Podobny cel postawiło sobie powstałe w 1820 r. Towarzystwo Lekarskie w Warszawie, które w 1882 r. przyjęło regulamin z rozdziałem zatytułowanym „Zastrzeżenia dyscyplinarne. Załatwianie sporów”. Dziesięć paragrafów tego regulaminu opisywało procedurę postępowania w przypadkach konfliktów pomiędzy lekarzami – członkami towarzystwa oraz nienależącymi do niego.

Zabory – błędy lekarskie w prawie karnym

Bezpośredni wpływ na regulację odpowiedzialności lekarzy miały także kodeksy karne obowiązujące w XIX w. na ziemiach polskich. Wszystkie zawierały regulacje dotyczące odpowiedzialności lekarza za błąd w sztuce, przyjmując jednakże nieco inne rozwiązania. I tak np. w Kodeksie Karzącym Królestwa Polskiego (art. 341-344) i Kodeksie Kar Głównych i Poprawczych (Oddział Ósmy – O naruszeniu ustaw lekarskich) znajdowały się przepisy mówiące o karalności samego popełnienia błędu w sztuce, które było wynikiem nienależytego przygotowania lekarza. Odpowiedzialność karna nie była uzależniona od powstania uszczerbku na zdrowiu lub zgonu pacjenta, a karą mógł być nawet zakaz wykonywania zawodu, aż do czasu ponownego egzaminu i potwierdzenia nabycia wymaganych umiejętności.

Lekarze o lekarzach

Na ważną kwestię odpowiedzialności lekarskiej zwracali uwagę sami lekarze w wydawanych na ten temat artykułach lub książkach. I tak w 1825 r. ukazała się – i wywołała wiele kontrowersji – książka doktora Jakuba Fryderyka Hoffmanna pt. „Doctrina perversa, czyli nauki doświadczonego praktyka dane synowi, który w stopniu doktora medycyny z zagranicy wraca”, opisująca praktyki handlu organami i naganne kampanie reklamowe lekarzy. W 1847 r. ukazał się artykuł Ignacego Lebela, zatytułowany „O stanie lekarskim, rzecz czytana na posiedzeniu publicznym”, który rozpoczął dyskusję w Towarzystwie Lekarskim Warszawskim nad koniecznością stworzenia kodeksu deontologii lekarskiej. Jednakże dopiero na X Zjeździe Lekarzy i Przyrodników we Lwowie w 1907 r. podjęto inicjatywę ujednolicenia norm deontologicznych dla wszystkich ziem polskich znajdujących się pod zaborami i 24 lipca 1907r. przyjęto Kodeks Deontologii Lekarskiej.

Ciąg dalszy - w kolejnym odcinku.

Bogumiła Kempieńska - Mirosławska